

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accomodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam abundè
suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

Feria Qvinta. De Poena Damni.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56277)

auditu inquam, qui clamores & eiulatus & lamenta horrenda percipiet, visu, qui teterima spectra & monstra cōspiciet, odoratu, qui fœrores intolerabiles hauriet, gustu etiam, qui miserum in modum torquēbitur, omnibus deniq; sensibus qui singulares cruciatu perpetientur. Deinde præsta, vt diligenter etiam perpendamus, quid sit in tartareis illis cauernis in æternum cōburi, noctū deniq; miserum in modum vociferari, à diabolis tartareis illis tortoribus crudeliter torqueri, in flammis acerrimis sepultū esse, olisq; feruentissimis impostum, idq; sine vlla liberationis aut exemptionis spe, sine vllō leuamine, solatio aut indulgentia. Ideo aliud nihil à te postulamus, Domine, quam vt iugiter hanc animæ cogitationem inculptam geramus: scimus enim quam hæc vnicafit ad prauas concupiscentias euellendas, à peccatis nos auocandos, in virtutum semitam reuocandos, diuinoque obsequio mancipandos, & tandem in gloriam cœlestem deducendos efficax: quam concedere nobis dignetur, qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat in sæcula. Amen.

FERIA QUINTA.

DE POENA DAMNI.

Partitio.

- I. Quod non esse sit melius, quam in poenis esse.
- II. Poena damni in quo consistat.
- III. Quanta sit poena damni.
- IV. De partibus aliis eiusdem poena.

Memorate nouissima tua, ac præsertim poenam damni, quam impii apud inferos patiuntur, & in æternum non peccabis. Eccle. 7.

FIGURA.

PROFANVS ille & agrestis Esau, cum paterna sese benedictione priuatum, &

primogenitorum iure frustratum cerneret, furere cœpit & efferafcere, atque in obuios quosque sæuire. Ad oculum hic designari arbitror demonum ac damnatorum poenā, quam vocant damni, & animi illam amaritudinem, quam profani illi Esau sentiunt, dum æterna se benedictione & cœlesti beatitudine, quæ iure illis debebatur merito Christi acquisita, spoliatos cōsiderant. Clamant itaq; , vociferantur, furis, efferafcunt in regionibus illis subterranis, dum bonum amplissimum, gloriam & regnum, quibus pro dolor exciderunt, animo perpendunt. Hæc scilicet poena damni appellatur, quam hodie vobis exponere latius decreui, si Spiritus paraclitus, summus ille nauclerus, de quo Psalmista canit, Spiritus tuus bonus dedit *Psal. 142.* *ecce me in terram rectam*, cymbam hanc nostram propellere ac dirigere, ac maris illa stella instar Cynosuræ effulgere non grauentur. Quapropter Angelica cam salutatione compellamus:

AVE MARIA.

Tam misera ac deploranda damnatorum fors est, Auditores, vt plerique fatius esse nunquam natum fuisse, q̄ apud inferos damnari existimarint. Doctor Angelicus cum in parte operis tertia questionem instituisset, num damnati sui ipsorum destructionem, & non esse exoptent, & in nihilum redigi cupiant, respondet: *Non esse* dupliciter considerari posse, primo pure & simpliciter, ac iuxta naturam suam, & sic nulla ratione desiderari posse: ita namque nonnisi mera priuatio est, quæ nullum bonum includit. (Esse enim & bonum ad se inuicem conuertuntur, & à se mutuo separari nequeunt) quoniam quod nullum in se includit bonum, desiderari non potest, bonum namque nostræ voluntatis obiectum est, ideoq; facultas hæc nonnisi bonum, aut ea quæ ad bonum feruntur, vel aliquod saltem specie bonum præ se ferunt, velle potest. Secundo considerari potest, vt ablatio & terminatio vitæ miseris & calamitatibus circumuallata, atque ita in speciem & exterius bonum quoddam videtur esse, carere enim, vt ait Aristoteles,

I.
Satius esset
nunq̄ nasci,
q̄ damnari.

Lib. 5. Eth. stoteles, malo, quoddam bonum est: ideoque satius foret damnatos omnino non esse, quam miseros & in ærumnis esse: adeo ut merito præ rabie & furore exoptent non esse. Adeo ut Redemptor noster Christus, æterna Dei Sapientia, nefandam Iudææ prodicionem & conspirationem, simulque æternam eiusdem, quæ hunc sequi debebat damnationem prælagiens, merito dicere potuerit, *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*, quam ut natus ad inferos detruderetur. At multo maiori cum ratione id de damnatis omnibus dicere poterimus: Melius scilicet fuisse nunquam eos in hunc mundum editos, quam perpetuo carceri inclusos, grauissima tormenta & acerbissimos cruciatus perferre.

Matth. 26. Propheta Iob, qui non nisi in temporalibus iacturam fecerat, facultatibus, liberis & amicis spoliatus, & vlcere acerbissimo percussus adeo exhorruit, ut quodammodo desperans maledixerit diei qua in auras p̄dit, *Pest hæc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo, & locutus est, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua d̄ctum est, Conceptus est homo, dies illa veretur in tenebras.* Si tantilla calamitas, ad quinque aut sex forsitan annos duratura sanctissimi viri animum, infractum alioquin & inuincibilem adeo percussit, ut nunquã se natum fuisse desiderarit; quid de miseris illis dicendum est, qui æternis iam à longo tempore incendiis & pœnis intolerabilibus adiudicati sunt? An non verisimile videtur, millies eos exoptare, nunquam se natos, & diei maledicere in qua primo iucundum solis lumen intuiti sunt? an non verisimile sit eos illa verba Iob sæpius vsurpare, *Quare de Sulua educisti me? qui Stinam consumptus essem, no oculus me videret? Fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum.*

Iob. 3. Magnus Hieronymus, cum verba hæc, *Maledicta dies in qua natus sum*, exponeret, breuiem hæc paraphrasim addidit, *quia melius est non esse, quam male esse.* Idque ex mente S. Iohannis in Apocalypsi: dicit enim calamitates vltimis illis diebus tam ingentes & acerbiores fore, ut ii qui tum victuri sunt, magis mortem quam vitam sint quæ situri, *Quærent, inquit, homines mortem, & non inuenient eam: de-*

Iob. 10. *Tom. 4. Bess. Aduent.*

Apos. 9.

siderabunt mortem, & mori fugiet ab eis. Quid igitur dicendum de iis, qui abyssiis illis infernalibus inclusi tenentur! an nõ dicere oportet, omni eos tempore mortem exoptare, vitam derelictari? an non præ furore ac rabie pœnarumque acerbitate desiderate, non esse?

Sane si rex Israel Saul, viso, copias omnes *1. Reg. 31.* vel internecione deleras, vel fuga disperdas, Philistæos item tergo imminere, seseque quin etiam vulneratum, mori maluit quam viuendo superesse, & quo calamitatem instantem præcideret, gladio proprio incubuit, ne forsitan inglorius longiorem in grumnis vitam traheret. Multo magis id de damnatis dicendum videtur, eos, dum in tartareis illis sedibus constituti, omnes in epæiarum deliciarumque manipulos prostratos, à demonibus in fugam se compulsos, & vulneribus cõfectos attendunt, ita horrore concuti ut nunquã fuisse, quã adeo miseri esse malint. Si enim senex Tobias, cæcitate tantum percussus mortem summopere desiderauit eumque vitæ tradidit, dum ait: *Præcipe in p̄a ericipi spiritum meum, expedit enim mihi magis mori quam viuere: quid miseri illi dicent, cum infinitis sese malis circumdatos, & sempiternis incendiis mancipatos viderint? nihil namque damnatorum forte infelicius.*

Quod spiritu quodã diuino afflatus prædixit Psaltes dicens, *Mors*, id est, damnatio, *Psal. 33.* peccatorum pessima, tria nimirum mortis genera esse demonstrans. Vna siquidem mala est, animæ scilicet & corporis a se inuicem separatio: dicitur autem mala, quia per peccatum in orbem inuecta est: altera peior, quando nempe anima à Deo factore peccato separatur, *Anima enim qua peccauerit ipsa morietur: vltima, & omnium terribissima, mi ferrima ac pessima, ipsa damnatorum, de qua loquitur ad Romanos Apostolus, Quoniam qui talia agunt digni sunt morte, morte inquam æterna, quæ demonibus & damnatis propria est, morte quæ semper sine vita viuat, & nunquam moritur, qua nulla peior ac deterior excogitari potest.*

Hæc namque mors est, quæ nunquam aliquid mori facit, quæ millies per diem iactus mortales infligit, vitam tamen non aufert, quæ omnium malorum origo & officina

cina est, omniuzi miseriarum fons & mater, mors denique, quæ præter pœnam sensus, præter tormentum caloris & frigoris, ignis & niuis, aliæque innumera supplicia, nouam quandam pœnam, quam damni appellant auctescit, quæ omnia pœnarum genera antecellit, pœnam pœnarum, cuius si vel interdum reordaremur, nunquã gloriæ Domini offendere aus. Vnde Sapiens, *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Hanc vobis hodie quam potero apertissime ac liquidissime describam, in duas eam partes subdividendo, prima docebo, in quo eadem consistat, secunda, quam ingens ea sit & grauis, quæ duo si solita attentione audieritis, certissime scio vobiscum statuetis, nullam in orbe pœnam cum hac conferendam posse reperiri.

II.

Quod ad primum igitur spectat, dico, duo Duopœna- à Theologis apud inferos pœnarum, quibus rum genera impii excrucientur, genera constitui, easque apud inferos. peccati naturæ quam optime quadrare. Vnumquodque enim peccatum duo includit, auersionem scilicet à summo bono & Creatore omnium Deo, & conuersionem ad creaturas: hæc pœna sensus punitur, ardore nimirum ignis, & glaciæ frigore, membrorum conuulsione, rotis, eculeis, aliisque tormentis & numero infinitis & intolerabilibus: illa vero pœna damni expiatur: nempe ut peccator qui se à Deo propter nimium erga creaturas affectum separauit, in æternum quoque à Deo eiusque gloria separetur. Porro duo hæc pœnarum genera paucis beatus Isidorus verbis complexus est, *Duplex, inquit, damnatum peccatum est in gehenna, quorum & mentem vrit tristitia, & corpus flamma.*

Isido. lib. 1. de sum. bon. c. 3.

Idipsum & declarauit Seruator noster, dum in Euangelio de instructuosis & sterilibus ait, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Metaphorice hic Dominus locutus est, & ostendere voluit, Impios, qui instar arborum in mundi huius agro constituti sunt, ut fructum afferrent, & nullum tamen virtutum, meritum, iustitiæque fructum protulerunt aliquando excidendos, id est, à Deo separandos, eiusque beatificæ essentiæ visione in æternum priuandos: ecce hic pœnam damni. Et in flam-

Matth. 7.

mam infernalem coniciendos, ut in omne tempus ab eadem excrucientur, ecce pœnâ sensus. Peccatores igitur & impii excrucientur, non autem iusti, quod figura præclara demonstrabo.

Voluit olim Deus Hebræos, cum in terram promissionis venissent, omnes arbores agrestes & nullum proferentes fructum excindere, non autem pomiferas & feraces: hoc autem mandatum non modo ad arbores terræ Chanaâ, sed etiã ulterius se extendit: designabat enim peccatores, qui sunt arbores steriles & infrugifera. Cum in æternam beatitudinem quæ vere terra promissionis est venturos se sperant aliquando excidendos & diuina visione spoliandos, non vero iustos, aut virtutum fructibus grauatos.

Peccatum igitur quoniam duo mala causatur, duabus quoque pœnis expiari debet. Mala dixi, quia in eo est ab infinito & incommutabili bono, quod est Deus, auersio, & ad finitum, & mutabile, quod est creatura, conuersio: priori respondet pœna damni, ut nimirum is qui se dum viueret à Deo auertit, ex æquo & merito, eiusdem facie ac visione post mortem in sempiternum priuetur: posteriori autem pœna sensus, scilicet ut qui creaturas inordinato affectu & amore complexus est, easque ut aliquod inde solamen & voluptatē hauiret, est consecutus, ab ipsis etiã puniatur, tantumque eæ tunc cruciatibus & tormenti sensibus adferant, quantum prius voluptatis ac deliciarum attulerunt. Vnde in Apocalypsi, *Quantum fuit in deliciis, tantum date illi & tormentum.*

Peccatum duorum malorum genera adfert.

Apoc. 18.

Sed pœna damni, quæ amaram illam diuinæ essentiæ visionis priuationem includit, infinitis partibus maior ac grauior est pœna sensuali: fuit namque illa, quam magnus olim Deus, vel ut summum malum, & omnium malorum primum, Israelitis comminatus est, *Abcondam faciem meam ab eis: & multo adhuc horribilius capite præcedenti, Et irascetur furor meus contra eum in die illo, & derelinquam eum, abcondam faciem meam ab eo, & erit in deuorationem, inuenient eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicam in illo die, Vana quia non est Deus mecum, inuenierunt me hæc mala.* Hæc quidem ad litteram de Hebræis ad

D. ca.

Deus. 31.

ad

ad cultum idolorum conuersis intelligenda, nihilominus de damnatis etiā intelligemus, qui propter innumera quæ cōmiserunt mala & peccata, grauiſſima mala inuenient; de iis namque ſolis verba hæc capienda ſunt: *Ego autem abscondam faciem meam in die illa propter omnia mala quæ fecit.*

Eadem comminatus eſt Regum ſapientiffimo Salomoni, ſi ſua præcepta tranſgredideretur, dicens: *Si autem auerſi fueritis, & dereliqueritis iuſticias meas, & præcepta mea quæ propoſui uobis, & abeuntes ſeruiertis diis alienis, & adoraueritis eos, euellam uos de terra mea, quam dedi uobis, & domum hanc quam ſanctificauit nomini meo, proiciam à facie mea, & tradam illam in parabolam, & in exemplum cunctis gentibus.* Videris, Auditores, ut viſionis ſuæ priuationem inter grauiſſimas plagas & tormenta acerbiffima enumeret & merito: nulla enim eadem grauior aut acerbior haberi

Apoſt. 10. queat.

Mileſi egre Gentium doctor Paulus, cum Mileſis uerunt Pauli ledicturus Romā ſecederet, & adderet nunquam amplius illos faciem eius viſuros, lachrymantes collo eius incubuere, & ſuſpirantes oſculabantur eum, *Dolentes maxime in uerbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non eſſent uifiſuri.* Hoc perpendere te uelim, o anima, ſimulq; ita ratiocinari, ſi tantum Mileſi in diſceſſu uiri unius ſancti cōmoci ſint, ut lachrymentur & gement ad unum omnes: quamnam, obſecro, afflictio, ecquæ anguſtiæ erunt damnatorum, cum in æternum ſe diuinæ eſſentiæ fruit. one & conſpectu priuandos conſiderabunt? quam ægre ſe tunc à Deo auelli patientur, quam durum erit in æternum illi ualedicere quam graue in perpetuum ab illius facie excludi?

Gen. 4. Cain cum parricidali manu innocuum fratris ſanguinem fudiſſet, & à Dei conſpectu ſe arceri cerneret, delicti ſui grauitate agnita deſperatione adactus hac apud Deum oratione uſus eſt: *Ecce eſcis me h. die à facie terra, & à facie tua abscondar. & ero uagus, & profugus in terra; omnia igitur qui inuenerit me, occidet me.* Trifte hoc parricidæ Cain exiliū eiufque lamenta, erant præſagium & imago deplorandæ illius fortis, quam damaati cœ-

lo eiecti diuinæque facie priuati apud infernos ſubibunt: illic nempe euulabunt, & uelut profugi, omnibus caſibus malis miſeriſq; expoſiti gemitu & lamentis Ditis aulam replebunt. Præuidit hoc Vates regius, dicens: *Infirmabuntur & peribunt à facie tua, quali di-* *Pſal. 9.* *ceret, Impii illi, Domine, cum uiderint ſe nequidquam uultum tuum deſiderare, ſed eodē in æternum eſſe priuatos, animo concident & deſperabunt.*

Porro quam grauis & extrema pœna illa Pœnæ damnati ſit, facile hinc colligi poterit; ſi enim mihi grauiſſimum, quod ex boni amiſſione & priuatione oritur, tantum eſt, quantum bonum quod nos priuat: & bonum, quo damnati priuantur, infinitum ſit, & captum noſtrum ſuperet: pœna quoq; quæ ex eadem priuatione reſultat, infinita quoque ſit oportet, & omnem humanum captum excedens. Et ſane ſi malum appellamus, viſu, honoribus, diuitiis aliſque fortunæ bonis priuari, ecquæ calamitas, ecquod malū erit & afflictio, infinito bono & gloria in æternū priuari? Hoc ſcilicet eſt quod damnatos affligit, hoc illos rodit, & male habet, cum tantum ſe bonum tamque amplum theſaurum amiſiſſe conſpiciunt.

Sicut enim Principi alicui ampliffimi regni hæredi graue foret, eo ipſo quo regnum adire, coronam accipere, ac gubernacula prouinciarum capeſſere deberet tempore, in carcerem conici, à ſubditis ad necem poſtulari, ac variis iniuriis affici. (*Exempli gratia, quam graue putatis Nabuchodonofori fuiſſe, regno eiſci, inter fera animalia per deſerta & inuia uiuere, ſub dio & in antris cum beſtiis cubare, cœli denique & aeris iniuriam, non ſecus atque brutum aliquod, pati? qui nimirum ad ſceptra, ad coronas, ad regni gubernacula, deliciasque natus & educatus erat.*) Non ſecus etiam damnatis grauis erit, cum ſe carceribus illis tartareis, & quidem uectibus ferreis occluſis, mancipatos uiderint, cum dæmonibus commorantes, & in flammis ſepultos, qui nimirum ad gaudia cœleſtia, ad Angelorum ſocietatem, diuinæ maieltatis fruitionem, regni- que æterni hæreditatem capeſſendam creati erant.

4. Reg. 15.

Nemone vnquam vestrum Sedechia Regis Iuda fortem & calamitatem perpendit? nemone vnquam eum lamentantem, suisq; casibus ingemiscentē sibi proposuit? quando nimirum carceris Babylonicī cauernis inclusus tenebatur, vinculis manus & pedes grauatū, regno priuatus, & quod omnium miserimum erat, oculis orbatus. Quantum repentina illa rerum commutatio eum, putatis afflixit? quot lacrymas effudit, quoties ingemuit, dum priorem fortem in mentem reuocaret? Id ipsum imo & amplius de damnatis dicendum. Quam graue namq; iis esse debet, cum caernis illis tenebrosis sese coarctatos, ferro & compedibus vinctos, catenis fortissimis constrictos, & quod omnium miserimū, regno celesti in eternum exclusos? annon vnica huiusce rei memoria oculis lacrymas excutiat, suspiria imo pectoris educat, vociferari & euolare eos cogat, denique, vt summam perstringam, an non in desperationis barathrum praecipitet. *Iob. 29.* Propheta, & simul omnium afflictorū princeps, cum prioris felicitatis recordaretur, ac pristinos in mentem dies reuocaret, lacrymas continere, aut temperare a fletu & suspiriis non poterat; sed affectu nimio tranuersum actus dicere cogebatur: *Quis tribuat, vt sim iuxta mentes pristinos, quando lauaui pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei.* Quanto potiori iure verbis his vtantur damnati? quanto maiori cum ratione fortem suam hoc modo deplorent? cum enim delicias illas caelestes, voluptates illas domus Dei, gloriam illam eternam, cuius aliquando cōsortes effici poterant, sibi ante oculos ponunt, clamātes illos audire videor, & noctū diuque euulando dicentes:

O mihi prateritos: eferat si Iupiter annos!

Apophth. Boetii.

Hinc Christianus ille Philosophus Boetius dicere solebat, omnium miseriarum esse maximam, felicem se aliquando fuisse meminisse, quod merito de damnatis vsurpare potero, Auditores, Omnium nimirum tormentorū, quæ diaboli apud inferos patiuntur, maximum & grauissimum, esse meminisse, aliquando felices se & beatos existisse; & maximā damnatorū pœnam esse, dum

cogitant, culpa se sua æterna beatitudine excidisse; atque hæc est quam pœnam damni nominamus.

Hanc dum Chrysostomus ad populum Antiochenum verba habens, exponeret, omnibus eam tormentis supplicisque apud inferos tolerandis visus est praeposuisse. Audite aurei illius oris verba: *Multi inferni ignem timent, sed ego maxime amaram dico amissionem gloriae.* Hanc ipsam intellexisse etiam visus est Plaltes, dum canit: *Pluet super peccatores laqueos: ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calcus eorum;* quasi omnia hæc non nisi gutta & particula tormentorum sint, si cum pœna damni & æterna beatitudinis amissione, qua damnati plectuntur, comparentur. Vnde adiungit idem qui supra Chrysostomus: *Quis non nouimus magnitudinē celestis boni non possumus intelligere, quantum malum sit illi priuari.*

Eiusdem opinionis est & sanctus Augustinus, qui pœnam hæc omnibus aliis praeferre non dubitat; verba eius audiamus: *Illic tacule c. 2. pœna horroris, pœna factorum, pœna timoris, pœna tenebrarum, aueritas terroris, praesentia damnationum, ferocitas bestiarum, crudelitas ministrantium, dilaceratio immortaliū, sermionum, dolor sine remedio, vincula sine solutione, mors æterna, pœna sine fine, absentia Christi, quo ad visionem eius, qua sola omnia supra dicta superat, & omnibus pœnis est intolerabilior.* Anne quid amplius & apertius desideratis? an non terribile est, tantam tormentorū multitudinem, & quidem vno tempore, experiri? Amplius sane & disertius, vt omnia Chrysostomus, cuius verba quam meam paraphrasim adhibere satius vilius est. Audite viri linguam: *Excludi bonis æternis, & alio um effici ab his qua preparata sunt sanctis, tantum generat cruciatum, tantum dolorem, & c. si nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola sufficeret.* I nunc, & dic pœnam hanc leuem & exiguan esse, quam vt clarius adhuc videatis, alios Patres adducam, eandem apertissimis verbis describentes.

Cyrillus Alexandrinus Patriarcha primus in scenam prodeat, qui hac de re loquēs nouum dicendi adhibuisse modū videtur: perpetuam namque exclamationem connectit

&

Oratio de exitu animi.

& verba quædam tragica, & luctum præferentia: *O temporis illius tribulationem! o necessitatem! o tempestatem! a sanctis g. aus dirimi, grauius, a Deo sociari: ignominiosum, tuum manibus, tum pedibus c. l. ari: durum, in exteriores tenebras amandari: horridum fremere, dentibus stridere acerbum, iugibus sanis atteri, laboriosum flammis lingua sustinere. Quis talia fando temperet à lachrymis?*

Epist. 4 ad Theod. laps. Oraculum illud Græcorum Chrysoctom. audiri iterum postulat, ait enim: *A tantis excidisse bonis tantum habet dolorem, tantam afflictionem, tantam angustiam, quantum illum esse potest aliud flagellum.* An non omnes hi testes & quidem omni exceptione maiores doceant, quid pœna damni sit: quid sit, nunquam diuino posse conspectu frui? quid sit, cœlo exulare, & æternis carceribus mancipatum esse? quid sit, incessanter amissum thesaurum desiderare, deque amissione illius lamentari: an non, inquam, omnes hi persuadeant, quam illa grauius etiam & pertimescenda? Video me iam ad alterum concionis meæ membrum tacite venisse, & ignorabam: & quamquam leuiter nonnulla attigerim, dabo tamen operam, vt plura quæ optime huc faciant, atcessam.

Psal. 26. Inter omnes pœnas & supplicia etiam grauiissima, vnicam hanc metuebat Dauid Rex: adeo vt, cum agnitio peccato supplicium ei debitum animo volueret, nihil in tantum quam pœnam hanc damni permississet. Hinc lachrymans Deum orabat: *Ne auertas faciem tuam à me.* Tam in hoc mundo quam diu scilicet vixero, neue in altero, postquam ad patres meos in tumulo appositus fuero.

Psal. 50. Item alibi: *Ne pronicias, o regum Rex, me, regem miserrimum, à facie tua.* Perinde ac si dicere voluisset: *Castiga Domine delictum meum vt commerui, & quoties tibi visum fuerit: sed hoc vnum mihi p. tua indulgentia concede, quam vt à facie tua excludat.* Cur non potius oras, o Rex, ne ad inferos te detrudat, ne incendiis illis sempiternis addicat? sed parua hæc ei videbantur, si eum diuinæ speciei priuatione comparentur, illa namque facies veram se videntibus beatitudinem mox adferre potest, vnde alibi in Sacris litteris scriptum est: *Ostende faciem tuam*

& salu erimus. Hæc igitur pœna omnem aliam longe antecedit.

Episcopus ille Constantinopolitanus quæ toties iam loquentem induximus, nobilitate apud Antiochenos familia natus, doctrina & sanctitate clarus, propter eloquentiam Chrysoctomus nuncupatus, qui in Rhetorica quidem Libanum, in Philosophia Andragatum, in Theologia Basilium præceptores habuit, is, inquam, pœnam hanc plurimi semper fecit, cætenique apud interos tolerandis supplicis ante potuit. Potro vt ipi, non vero mihi, fides adhibeatur, verba illius producam: *Intolerabilis res est gehenna: quis esciat supplicium illud horribile: tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil est tale diuinitus, uale est à beatitudine gloria honore propelli, exoptum esse Christo, & audire ab illo: Non noui vos. Nihil est igitur tecum, o pœna damni comparanda.*

Nunquamne vobiscum perpendistis, Auditores, lamenta & luctus Annæ Tobie matris? nunquamne eiusdem lachrymas, quas in filii absentia fundebat, notastis? *Heu, heu me! fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ? omnia simul in te vno habentes te non debemus dimittere à nobis.* Quam cum maritus sapius consolaretur, dicens: *Tace & non turbare, sanus est filius tuus, nunquam tamen potuit quiescere, sed nullam consolationem admittens, & quotidie domo egressa, altissimos montes conscendebat, vnde eminus conspiceret, num dilectus filius adesset, quo nimirum ei obuiaret, osculum daret, & maternis eum brachiis amplecteretur.*

Si filii vnius, & ad modicum quidem tempus absentia matrem ita afflixit, vt quotidie iuga montium conscenderet, lachrymaretur, suspiraret, ingemisceret, variisque angustibus exagitaret, denique tantum non præ affectu insaberet: quam grauis esse debet damnatis æterna Dei absentia, sine vlla amplius eius videndi spe? Temperentne à lachrymis, doloribus, & suspiriis cum hanc absentiam cogitant? Quænam nostra, Deus bone clament necesse est, fuit insania, quænam amētia, quibus tam stupor, tam procul à nobis dimissile

Hmil. 26.

Insignis allegoria.

Tob. 10.

Damnatorum lameta cogitatum quid amiserint.

dimisisse te lumen oculorum nostrorum, spem
 omnis aeternitatis, solatium vitæ? At nun-
 quam peccatis te amittere aut dimittere de-
 buimus, aut à consortio nostro propellere,
 te inquam, omne bonum nostrum, delicias
 nostras, omnemque beatitudinem nostram.
 Atque hæc quidem omnia desperantes & in
 seipios læuientes deplorabunt. Quæ omnia
 ad pœnam damni referri possunt, quæ ho-
 rum omnium causa est, & origo.

Hercules ille Hebræus ac domitor fera-
 rum & Goliadarum Dauid, cum peccato Deum
 amisisset, & iam ipsum horroremque illius
 agnouisset, simulque quanto bono excidisset,
 in tantum doluit, ut lachrymis quas interdum
 & in lectulo effundebat, diceret se non se eius
 ac pane refici: *Fuerunt mihi lachryma mea; a-
 nes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi
 est Deus?* Alit infelicior multo damnatorum
 fors est, qui peccatis Deum in æternum ami-
 sere, ideoque noctes & dies in dolore & ge-
 mitu versantur. Decades, refferadecades, cœ-
 turæ, & chiliades annorum transeunt, ipsa
 quoque flendo, dolendo ingemiscendoque ob
 rei pretiosissima amissionem elabitur anno-
 rum aeternitas, nunquam tamen ad finem
 possunt pertingere. Merito igitur vnusquis-
 que horum dicere potest: *Fuerunt mihi lacry-
 ma mea panes die ac nocte, dum dicitur mihi quo-
 tidie: Vbi est Deus tuus?* O cruciatum into-
 lerabilem! ô pœnam grauissimam.

Nunquamne oculos in historiam de filio
 prodigo coniecitis? nunquamne vobiscum
 perpendistis, quomodo in sorte sua & cala-
 mitate toleranda se gesserit? quomodo nam-
 que eum affectum putatis, dum commissum
 errorem in mentem reuocaret? quod nimi-
 rum domo paternam, in qua tam splendide &
 laute epulabatur, & in qua serui abundabant
 rebus necessariis, egressus ad tantam pauper-
 tatem ac miseriam redactus esset, ut filiquas
 porcorum manducare debuerit, & eam ipsam
 adhuc defuerint, adeo ut miser fame eacca-
 retur: quanto postea cum gemitu, sui que ip-
 sius increpatione errorem agnitum deplora-
 uit? *Quanti m. cenarunt in domo patris mei ab-
 undant panibus? ego autem hic fame pereo: sur-
 gam & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater
 peccavi in celum & coram te.* At maiores &

Psal. 41.

LUC. 17.

amariores sunt illorum **Clitorum** prodigo-
 rum, qui apud inferos excruciantur, querelæ
 & gemitus, dum commissum errorem agno-
 scunt: quod nimirum cœlum, domum illam
 amplissimam ac splendidissimam, in qua om-
 nis Angelorum nobilitas commoratur,
 domum opulentissimam, de qua scriptum
 est: *Gloria & diuitia in domo eius,* delerue-
 rint, suauissimum illum patrem, quem quo-
 tidie inuocamus, dicendo: *Pater noster qui es*
in cœlis; deleriquerint, & cum dæmonibus,
 non dico porcis, commorentur, & famem
 patiantur ut canes. Quanta eorum esse de-
 bet pœnitentia? quam graues gemitus &
 lamenta? Ignis circum vndique crepitans
 magnum quidem dolorem & pœnam adfert
 sed longe, mihi credite, grauiorem ipsa pœ-
 na damni.

At nondum hic finimus. Accedit ad hanc
 pœnam velut adpendix, immortale Dei ad-
 uersus illos odium, quod semper sibi immi-
 nere damnati sentiunt, sine vlla reconcilia-
 tionis spe; scriptum namque est: *Odisti omnes*
qui operantur iniquitatem. Et quemadmo-
 dum pœna damni, quo ad intellectum, est
 diuina visione priuatum esse: ita, quoad vo-
 luntatem, Deum semper iratum & inimi-
 cum habere, & nunquam eius iustitiæ manus
 posse euitare. Atque inde perpetua iis inimi-
 citia, & odium inmortale aduersus Deum
 oritur, & ipsum variis affectibus mixtum.
 Innere visus est Dauid, dum scriberet: *Pe-
 cator videbit,* intellectu nempe, *& irascetur:*
voluntate, dentibus suis fremet & tabescet: vi-
 dete furorem & impatientiam. *Superbia eo-
 rum qui te oderunt ascendit semper:* item, *Et qui
 oderunt te, extulerunt caput;* videte superbiam
 & odium inmortale, an non hoc graue cui-
 libet videatur?

Aliam prioribus hic pœnam subnectam,
 & eam, meo quidem iudicio grauissimam,
 vermum illum semper rodentem, conscientiam
 illam vlticem, & synteresin perpetuo oculis
 obuersantem. Remorsus scilicet conscientie
 pœnam hanc perpetuo comitatur, & nun-
 quam impios deserit: hinc Theologi synte-
 resim vocant, & in intellectu ponunt? nihil
 etiam dicentes esse aliud, quam scintillam
 quandam vitæ in animabus nostris accen-
 sam,

Psal. 111.

Matth. 6.

IV.

Oidium Dei

in impios.

Psal. 5.

Et quemadmo-

duum pœna damni,

quo ad intellectum,

est

diuina visione priuatum esse:

ita, quoad vo-

luntatem, Deum semper iratum & inimi-

cum habere, & nunquam eius iustitiæ manus

posse euitare. Atque inde perpetua iis inimi-

citia, & odium inmortale aduersus Deum

oritur, & ipsum variis affectibus mixtum.

Innuere visus est Dauid, dum scriberet: *Pe-*

cator videbit, intellectu nempe, *& irascetur:*

voluntate, dentibus suis fremet & tabescet: vi-

detur furorem & impatientiam. *Superbia eo-*

rum qui te oderunt ascendit semper: item, *Et qui*

oderunt te, extulerunt caput; videte superbiam

& odium inmortale, an non hoc graue cui-

libet videatur?

Aliam prioribus hic pœnam subnectam,

& eam, meo quidem iudicio grauissimam,

vermem illum semper rodentem, conscientiam

illam vlticem, & synteresin perpetuo oculis

obuersantem. Remorsus scilicet conscientie

pœnam hanc perpetuo comitatur, & nun-

quam impios deserit: hinc Theologi synte-

resim vocant, & in intellectu ponunt? nihil

etiam dicentes esse aliud, quam scintillam

quandam vitæ in animabus nostris accen-

sam,

fam,

S. Thom. 1. 2.

qu. 41.

lam, quæ perpetuo nos ad bonum confectandum, malum vero declinandum extimulet: hanc Scriptura metaphorice vermẽ qui conscientiam corrodat, diabolos & damnatos in tartareis illis sedibus semper torqueat, appellat. Vnde Isaias: *Vermis eorum nõ morietur. & ignis non exstinguetur.*

Isai. 66.

Cur putatis, fabularum artifices, & nugarum concinnatores Poetas, ad tormẽta Tytiii, vulturem addidisse, qui iecur eius rostro perpetuo fodiat, & noctes, & dies eiusdem fibris pascatur. Sub fabulæ huius involucris designare voluerunt gentiles inter impiorũ pœnas conscientia remorsum merito posse recenferi, qui eosdẽ in stare edacissimi vulturis iecori annexi semper exagitet & corrodat.

Sic inconsumptum Tytiii semperq; renascens,

Sic perit ut possit saepe porire iocur.

Atque hoc in peccatorum castigationem permittit Deus, vt scilicet tortor ille vel vindex semper ipsos exagitet, faces assiduas menti subiciat, vt quem docentem, dum viuerent, audire noluerunt, post mortem torquenti & lancinanti pareant.

Luc. 12.

Quadrat hic optime quod in Luca Dominus præcepit, *Cum vadis cum aduersario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: quoniam nigmate optime mihi visus est synteresim significasse.* Consultit nempe, vt quamdiu in hac vita, quæ non nisi semita & via est, procedimus, & iter facimus ad magnum illum principem, Deum scilicet ante cum aduersario in gratiam redeamus, quam coram iudice ambo veniamus. Aduersarius ille noster, qui vna nobiscum procedit, est synteresis & stimulus ille conscientia, qui semper nos exagitet, cui auscultandum est, interea dum vitæ huius iter durat, eiusque consilia amplectenda, nam alioquin, si recalcitremus, si reluctemur, flagellabit nos & post iter confectum torquebit.

Quot, Deus immortalis, illa damnatis stimulos, quot aculeos infligit? tum quod toties Deum offenderint, eiusq; salutarẽ passionem contempserint, quæ tantum illis remedii ac salutis poterat asserre, tum vero, quod opera bona neglexerint, & præsertim quod pœnitentiam distulerint, quæ ab omnibus illos miseris potuisset eximere. Quæ

omnia dum in mentem reuocant, infinitis angoribus & cruciatibus illos affici necesse est. Sed omnium grauissima vermis huius punctura est, ipsa priorum delictorum memoria & agnitio, tunc quippe eorum grauitatem agnoscent, tunc merito se ob eadem castigari, & quidem acerbissime, fatebuntur desperanteq; dicere cogentur, *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Quod egregia quadam e Genesi figura designabo.

Psal. 118.

Fratres Iosephi, cum frumentandi gratia in Ægyptum descendissent, diu scilicet post initam aduersus eum conspirationẽ, & carceribus se mancipatos viderent ab eo, in cuius olim necẽ conspirauerant, tamen ignorerent, conscientia statim stimulum experti sunt: redibar quippe illis in memoriam nefandum illud mente conceptum fratricidium, dicebantq; cum lachrymis, *Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, diu deprecaretur nos, & non audiuimus eum: ideo venit super nos ista tribulatio.* An non eadem repetere vobis impii videntur infernalibus carceribus inclusi, & diuinæ iustitiæ manus experientes, ipsa nimirum conscientia priora delicta in memoriam reducente. Merito hæc patimur, quia in fratrem nostrum, patrem nostrum, denique Deum nostrum peccauimus: plura ac grauiora cõmeriti sumus, iustitia eius manet in æternum, ac iudicia eius iustificata: Ecce & aliud simile.

Gen. 24.

Adonibezech tyrannus, cum variis Israelitas iniuriis, contumeliis & cladibus affecisset, ab ipsis tandẽ in potestatem redactus, & iisdem quibus alios pœnis affecerat subiectus, exagitante illum conscientia, & solui desperas, ita locutus est, *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Peccatores veri illi tyranni, qui varia dum viuerent, in proximũ, crudelitatis genera exercuerunt, Deumq; variis admissis sceleribus exacerbarunt, à diuina tandem iustitia comprehensi, iisdem verbis vtentur, *Sicut fecimus, ita reddidit nobis Deus: quin &*

Iud. 2.

plura peccata nostra supplicia & grauiora cõmerita sunt, qualem vita nostra mercedem promeruit, talem etiam adeptum est.

Nihil igitur apud inferos audietur aliud quam gemitus, suspiria, lacrymæ, pœnitentia, desperatio: scriptũ namq; est, de impiis.

Pars.

Sap. 5. *Pœnitentiam agentes: et pro angustia spiritus gementes.* Verum omnia hæc in cassum, omnia sero & frustra, inutilis tunc erunt lacrymæ, & nequidquam profutura pœnitentia. Neq; enim apud inferos illi locus est: nam mûdus hic ad pœnitentiam agendam concessus est, in altero nihil proderit. Vnde Augustinus,

Li. de fide ad Petrum. *Tempus acquirendi vitam æternam in ista tantum vita Deus hominibus dedit, ubi voluit etiam pœnitentiam esse fructuosam:* sed in altera nulla superest veniæ spes, omnis illic pœnitentia fera erit, inutilis & infructuosa.

Vlpianus elegantè s. de pi. n. action. Tradunt in legum suarum volumine Iurisconsulti, nummis adulterinis sincere solutionem peragi non posse. Sic dico, pœnitentiam damnatorum esse velut nummum adulterinû, cuius nullus in alterius mundi regno sit vsus, & qua nostra erga diuinam iustitiam obligatio ac debitum nulla ratione dissolatur, quamuis reliquo vitæ tempore facillime eadem dissolui queat. Exclamare igitur merito possum, ô dolor, ô erux, ô pœna intolerabilis, ô querimoniam in omne ævum duraturam! ô pœnitentia fera & tamè perpetua! ô tristis diuinæ faciei in æternû amissio. Hanc igitur menti vestra inculpite Christiani, hanc me sicut, & semper ante oculos habetote, itaq; teste Salomone, fiet, vt nunquã Deum offensuri, sed Satanæ ad peccandû inuitanti, quod magnus olim Græcic orator respondit, responduri sitis, *Tanti non emam pœnitere*, triste, inquam, amarum semperque duraturum pœnitere, quod pœnam damni velut indiuiduus comes comitatur, pœnam omnium pœnarum maximam, quæq; potius lachrymis quam verbis explicanda foret.

Tu vero, ô æterne & omnipotens Deus, cuius iusta æquitate iam à quinq; annorum

millibus pœna hæc damnatis infligenda durat, ac semper vsque ad mundi exitum durabit, nos ab eadem immunes præsta, hanc auerrunca. Ne obsecro pmittas, in triste hoc nos exilium relegari, in quo diuinæ tuæ faciei fruitione in æternum carere deberemus. Hic potius coargue, hic castiga, hic delicta corripe, vt in æternum parcas, in primis vero à pœna damni nos tuere, pœna quæ scelerum malitiæ & auersioni à Deo, ad amissim & ex merito responderet: vt, quoniam peccator, dum in terris ageret, à tuo se consortio separauit, tu te ab illis abstrahas: pœna quæ varias secum querimonias, dolores, gemitus, ac suspiria trahit, quæ intellectu tristem illam æternæ beatitudinis amissionem indefinenter repræsentat, tempus quoque perditum. Sacramenta neglecta, sancta exercitia, bona opera omissa ob oculos ponit: cui vermis ille conscientiæ animæ ac spiritus medullas perpetuo depascens, & præteritorum delictorum grauitatem, suppliciaq; pro iisdem toleranda ad viuum repræsentans, annexus est. Ab hac igitur pœna nos libera totius Pater misericordiæ, noli, quaeso, beatificæ essentiæ tuæ visione nos priuare, qui ideo potissimum hunc mundum edicti sumus, te vt laudare, colere, dum viuimus, & post mortem facie ad faciem, sine velo aut ænigmate, videre te possimus, in quo omnis nostra beatitudo ac summa fœlicitas sita est, cuius nos participes reddant Pater, & Filius, & Spiritus S. Amen.

